

keijk isolement moeten zien als illustratie van steeds hetzelfde: debunking van het recente verleden, dat door historische mythologie en journalistieke waan van de dag danig vertekend is.

Op basis van de hier bijeengebrachte Bossche 'geschiedenissen' concludeert Stuurman dat de revolutie van de late jaren zestig niet uit de lucht kwam vallen en ook geen oppervlakkige zinsbegoocheling was van een paar journalisten en opgewonden wereldverbeteraars zoals sommigen ons achteraf willen doen geloven. Deze tot nader onderzoek inspirerende conclusie kreeg ongezochte bijval in diverse redevoeringen op het NHG-congres over Nederland 1955-1973, dat in 1985 kort na het verschijnen van het boek plaatsvond. Maar waar op het congres met veel slagen om de arm hypothesen geformuleerd werden, generaliseert Stuurman vanuit een onderzoek naar de ontwikkelingen op een aantal deelterreinen van het maatschappelijk leven in een provincieplaats, waarvan de representativiteit niet is onderzocht.

Een tweede probleem betreft de verhouding tussen de algemene opzet en de uitwerking. Het was de onderzoekers niet te doen om beleid of partijpolitiek, noch om levensgeschiedenissen of opinies, maar om wat zich afspeelde op het tussengebied tussen de 'grote politiek' en het persoonlijk leven. Nu is mij niet duidelijk geworden, wat hiermee precies bedoeld is. Dat kan liggen aan de versluisende werking van theoretische beschouwingen, die in dit boek bepaald niet ontbreken. Maar laat ik het erop houden dat het bevattingsvermogen van de recensent wat aan de geringe kant is. Wel is mij opgevallen dat het — in mijn ogen meest geslaagde — verhaal van Tjaard Heikens over onmaatschappelijkheidsbestrijding nu juist een inventarisatie is van strategieën en beleidsvoornemens aan de hand van rapporten, statuten en onderzoeksverslagen, aanvankelijk van het particulier initiatief op het terrein van de caritas, later van professionele (overheids)instellingen, en dat de studie van Dolle Mina een typisch voorbeeld is van levensgeschiedenissen; bijna driekwart van de 112 noten bij dit artikel verwijst naar interviews met zeventien Dolle Mina's.

Noteert men aan de debetzijde de hier en daar loodzware theoretische verpakking, de wisselende kwaliteit van de bijdragen en de hierboven genoemde twee bezwaren, dan dient aan de creditzijde te staan dat het boek in al zijn beperktheden inzicht verschaft in de werking van de mechanismen, die uiteindelijk de positie van de instituties van de katholieke zuil ondermijnd hebben. Geleidelijke professionalisering van het publieke leven en het verwachtingspatroon van de naoorlogse generaties zijn vaak de belangrijkste stimulansen genoemd voor de veranderingen in de jaren zestig. Het is een verdienste van Stuurman en de zijnen op basis van empirische gegevens aangetoond te hebben dat deze veronderstelling althans voor Den Bosch welhaast perfect opgaat.

J. Bosmans

C. Augustijn, ed., *Kerk in Nederland, 1945-1984* (Delft: Meinema, 1984, 188 blz., f29,50, ISBN 90 211 3083 1).

De houding van de kerken in ons land tegenover de kerkelijke, politieke en maatschappelijke vraagstukken heeft zich in grote lijnen ontwikkeld van een aanvankelijk star afwijzen van wat nieuw was naar een zich openstellen voor en in sommige opzichten zelfs naar een zich hartstochtelijk engageren met actuele problemen. Pastorale motieven om de desinteresse van het kerkvolk een halt toe te roepen, zijn voor deze verandering niet de minste drijfveren geweest. Zulk een ontwikkeling evenwichtig documenteren in nog geen tweehonderd bladzijden lijkt mij onbegonnen werk. Als men de institutionele complexiteit van de protestantse kerken op zich laat inwerken en als men zich vervolgens realiseert dat alleen al de katholieke bisschoppen in de periode 1945-1980 meer dan vierhonderd officiële documenten de wereld ingestuurd hebben, dan kan men zich de moeilijkheden van de Amsterdamse (VU) hoogleraar in de kerkgeschiedenis Augustijn wel voorstellen. Hij heeft het zich allesbehalve gemakkelijk gemaakt door zich niet uitsluitend te

RECENSIES

beperken tot een keuze uit de officiële kerkelijke teksten, maar ook door uitingen van het kerkvolk zelf op te nemen, met een van Jan Blokkers tirades als lichte noot. Of de selectie, niet alleen van de documenten op zich, maar ook van de gedeeltes uit ieder document afzonderlijk, geslaagd is, hangt af van de verwachting, waarmee men dit boekje ter hand neemt. Augustijn dekt zich in het woord vooraf alvast in: 'Wie belangrijke teksten en onderwerpen mist, heeft zonder twijfel gelijk'. Voor een globaal inzicht in de bovengenoemde ontwikkeling kan de bundel wel van nut zijn, mede doordat per tekst verwezen wordt naar literatuur voor verdere studie. Dat nut zou ongetwijfeld groter geweest zijn, als de samensteller voor een meer thematische presentatie had gekozen. Door de vrij strikt chronologische volgorde van de tekstfragmenten worden de kerken door elkaar behandeld en staan de qua onderwerp bij elkaar passende gedeeltes soms heel ver uit elkaar; het register biedt evenwel de nodige steun.

J. Bosmans

Heraut Bey eren en heraut Gelre: oude theorieën in nieuw perspectief *

W. VAN ANROOIJ

INLEIDING

Een van de minst bestudeerde periodes in de Nederlandse literatuurgeschiedenis is ongetwijfeld de tijd omstreeks 1400. Sedert enige jaren is hierin echter verandering gekomen: verschillende publikaties wijzen in de richting van een toenemende belangstelling ¹. Het aanvankelijke gebrek aan interesse kan in ieder geval niet worden verklaard op grond van het ontbreken van interessant en/of relevant bronnenmateriaal, integendeel. Ten tijde van graaf Albrecht van Beieren en diens zoon en opvolger Willem VI maakt de literatuur aan het Hollandse hof een bloeiperiode door ². We ontmoeten er schrijvers van de meest uiteenlopende snit. Willem van Hildegarsberch trok regelmatig naar 's-Gravenhage om er, vooral op hoogtijdagen, zijn gedichten ten gehore te brengen. Als rondreizend sprookspreker droeg hij vooral korte teksten voor ³. Tijdens zijn optredens hoefde hij zijn mening niet onder stoelen of banken te steken: hij zag kans zijn visie op mens en maatschappij op indirecte

* Deze publikatie kon tot stand komen (mede) dankzij een subsidie van het Leids Universiteits-Fonds. Dr. D. E. H. de Boer (Leiden), die het door mij verrichte dissertatieonderzoek naar de zogenaamde 'Erenredes' van heraut Gelre vanuit de vakgroep geschiedenis (RU Leiden) ondersteunt, en mijn promotor prof. dr. F. P. van Oostrom (Leiden) waren bereid een eerdere versie van dit artikel van hun kritische kanttekeningen te voorzien. Drs. G. Carr (Groningen), drs. G. Nijsten (Nijmegen) en drs. J. G. Smit (Leidschendam) deden me enkele waardevolle suggesties aan de hand. Hen allen geldt mijn oprechte dank!

1 Afgezien van de in noot 2 t/m 5 nog te noemen artikelen/boeken kunnen worden genoemd A. M. J. van Buuren, '1400', *Literatuur*, II (1985) *Noord en Zuid overdwars*, 349-355; F. P. van Oostrom, 'Van hoofs tot herfstij. Literatuur aan het Hollandse hof, ca. 1200 - ca. 1400', in: J. T. B. de Bruijn, W. L. Idema en F. P. van Oostrom, ed., *Dichter en hof* (Utrecht, 1986); W. van Anrooij, 'Dichter, kroniekschrijver en wapenkundige: heraut Gelre en zijn werk', *Literatuur*, II (1985) 244-251.

2 Zie voor deze inleiding ook F. P. van Oostrom, 'Schetskaart of geschiedverhaal? Over methode en praktijk van (een) geschiedschrijving van de Middelnederlandse letterkunde', in: A. M. J. van Buuren, e.a., ed., *Tussentijds. Bundel studies aangeboden aan W. P. Gerritsen* (Utrecht, 1985) 198-216, vooral 207-209.

3 F. P. van Oostrom, 'Achtergronden van een nieuwe vorm: de kleinschalige epiek van Willem van Hildegarsberch', in: *Vorm en functie in tekst en taal* (Leiden, 1984) 48-72.